

คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน
และแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลามเพื่อพัฒนาชุมชน

ในจังหวัดปัตตานี

Characteristics of Islamic Religious Leaders
for Community Development and Guidelines of Their
Training Provision in Pattani

สุวิชา ยี่สุนทร

Suwicha Yeesunsong

เลขที่ HN49.06 ๙5 2533 น.๒
เลขทะเบียน 032760
- 7 ก.ค. 2538 /

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Education Thesis in Community Development Education

Prince of Songkla University

2533

ชื่อวิทยานิพนธ์ คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและแนวทางการจัด
ฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลามเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี

ผู้เขียน นายสุวิชา ยี่สุนทร

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน

ปีการศึกษา 2533

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า 1) ผู้นำศาสนาอิสลามระหว่างชุมชนที่พัฒนาและชุมชนที่กำลังพัฒนา มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนทั้ง 10 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านความรู้เกี่ยวกับแหล่งให้ความช่วยเหลือชุมชน ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ด้านการยอมรับนวัตกรรม ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทน และด้านความสัมพันธ์กับผู้นำในหมู่บ้าน มีความแตกต่างกันหรือไม่ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนทั้ง 10 ด้านดังกล่าว จำแนกตามอายุ อายุการเป็นผู้นำศาสนาอิสลาม ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียน การฝึกอบรมนอกโรงเรียน การรับข่าวสารและการติดต่อกับชุมชนภายนอก 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลามในด้านเวลาและช่วงเวลาของการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรม ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม และวิธีสอนและการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดทุกอำเภอในจังหวัดปัตตานี จำนวน 348 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ แบบปรนัย และแบบมาตราส่วนประเมินค่า ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป คุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนา และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดฝึกอบรม ซึ่งใช้ภาษาไทยและมลายู มีจำนวน 135 ข้อ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดโดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นร่วมด้วย และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) หาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test) ผลการวิจัย

สรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชนที่พัฒนามีคุณลักษณะสูงกว่าผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชนที่กำลังพัฒนา ในด้านความรู้เกี่ยวกับแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือชุมชน ($P = 0.0090$) แต่ผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชนที่กำลังพัฒนากลับมีคุณลักษณะในด้านความเป็นผู้นำหมู่บ้าน ($P = 0.0250$) สูงกว่าผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชนที่พัฒนา ส่วนในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านความมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ด้านการยอมรับนวัตกรรม ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทนและด้านความสัมพันธ์กับผู้นำในหมู่บ้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. คุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน ศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านภูมิหลัง ประสบการณ์และการศึกษาอบรมของผู้นำศาสนาอิสลาม พบว่า อายุมีความแตกต่างในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ($P = 0.0430$) และด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ($P = 0.0310$) อายุการเป็นผู้นำศาสนาอิสลาม มีความแตกต่างในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ($P = 0.0010$) ด้านความเป็นผู้นำหมู่บ้าน ($P = 0.0010$) และด้านความมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ($P = 0.0290$) ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียนทั้งสายสามัญและสายศาสนา มีความแตกต่างกันในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ($P = 0.0010$, $P = 0.0000$) และด้านความเป็นผู้นำหมู่บ้าน ($P = 0.0080$, $P = 0.0010$) ตามลำดับ การฝึกอบรมนอกโรงเรียนมีความแตกต่างด้านเดียวคือ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ($P = 0.0090$) การรับข่าวสารมีความแตกต่างในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ($P = 0.0150$) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ($P = 0.0090$) ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ($P = 0.0040$) ด้านความมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ($P = 0.0020$) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ($P = 0.0030$) และด้านความอดทน ($P = 0.0240$) การติดต่อกับชุมชนภายนอกมีความแตกต่างเพียงด้านเดียวคือ ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ($P = 0.0170$) นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดฝึกอบรม พบว่า

3.1 เวลาและช่วงเวลาการฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลามเห็นว่า ช่วงเวลาการฝึกอบรม การฝึกอบรมก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ การฝึกอบรมทบทวน จำนวนวันในการฝึกอบรม

จัดตามความเหมาะสม ปัญหาและความต้องการ และมีความเห็นในระดับสูงที่จะให้มีการจัดฝึกอบรม เมื่อได้รับการแต่งตั้งก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่งและปฏิบัติงาน ส่วนการจัดฝึกอบรม เมื่อเข้าปฏิบัติหน้าที่แล้วมีความต้องการและคิดว่าเหมาะสมในระดับปานกลาง

3.2 สถานที่ฝึกอบรม ผู้นำศาสนาอิสลามมีความเห็นว่าสถานที่ฝึกอบรมที่มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้ คือจัดให้ฝึกอบรมในแต่ละหมู่บ้านของตน ศูนย์ฝึกอบรมหรือสถาบันการศึกษา ส่วนการจัดฝึกอบรมเป็นจุดโดยรวมกันหลายหมู่บ้าน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

3.3 ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ผู้นำศาสนาอิสลามเห็นว่าค่าใช้จ่ายที่สามารถช่วยเหลือได้เป็นบางส่วนอยู่ในระดับสูงคือ วิทยาการฝึกอบรม ส่วนค่าใช้จ่ายที่เห็นด้วยในระดับปานกลางคือ ค่าใช้จ่ายดูงานนอกสถานที่และค่าอาหาร

3.4 เนื้อหาสาระ ผู้นำศาสนาอิสลาม มีความต้องการและสนใจอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงเรียงคะแนนจากมากไปหาน้อยคือ ความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการและจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชน ความรู้และทักษะในการเป็นผู้นำ ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่ม หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการมัสยิด กระบวนการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นแบบช่วยกันคิด (Non-directive Approach) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือชุมชน สิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้นำศาสนาอิสลามกับความมั่นคงของชาติ ความรู้ใหม่ ๆ ในอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน ความรู้และทักษะในการจัดทำโครงการพัฒนาเฉพาะกิจ ส่วนความรู้เกี่ยวกับการบริหารและการปกครองและความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับปานกลาง

3.5 วิธีการสอนและการจัดกิจกรรม ผู้นำศาสนาอิสลามมีความเห็นว่า วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมในการฝึกอบรมที่เหมาะสมและปฏิบัติได้อยู่ในระดับสูง คือ การฟังคำบรรยาย การเล่นบทบาทสมมติ การใช้กรณีตัวอย่าง การระดมพลังสมอง การทัศนศึกษาและการฝึกปฏิบัติจริง ส่วนการใช้คู่มือผู้นำ การผลิตเปลี่ยนแปลงเย็บเยียนชุมชน การไปเยี่ยมกลุ่มผู้นำ การใช้สไลด์ทัศนในการฝึกอบรม การใช้เอกสารสิ่งพิมพ์และการใช้วิทยุกระจายเสียงอยู่ในระดับปานกลาง

Thesis Title : Characteristics of Islamic Religious Leaders for
Community Development and Guidelines of Their Training
Provision in Pattani.
Author : Mr. Suwicha Yeesunsong
Major Program : Community Development Education
Academic Year : 1990

ABSTRACT

The purposes of this research were threefolds : (1) to investigate whether or not the characteristics of Islamic religious leaders in the developed and developing communities were different in the following ten aspects of community development works : (i) knowledge of Islamic principles, (ii) knowledge of community development, (iii) knowledge of the community resources, (iv) human relationship, (v) local leadership, (vi) willingness in community development, (vii) acceptance of innovativeness, (viii) self confidence, (ix) perserverance, and (x) relationships with other local leadership; (2) to compare all characteristics of all aspects of the Islamic religious leaders for community development in accordance with age, time length of being Islamic leadership, formal education, non-formal education, accessibility to information, and contact with outside communities; (3) to recommend practicable guidelines of training provision for those Islamic religious leaders in terms of training timetables, locale of training, cost allotment of training, content and syllabus of training, and instructional strategies as well as activities.

The subjects were 348 Islamic committee members of selected district mosques in Pattani Province. The instrument for data collection was a bilingual Thai-Malay, 135-item questionnaire of kind subdivided into three sections: the first section comprised respondents' demographic data; the second section was a Likert-scale questionnaire concerning characteristics of Islamic religious leaders and the third section was open-ended questions for respondents' comments and suggestions regarding guidelines for training provision. The data obtained were analyzed by means of the Statistical Package for the Social Science (SPSS) for statistical values of percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The major findings of the study were as follows:

1. Islamic religious leaders of developed communities showed higher aspects of characteristics for community development than those of developing communities in the following aspects : knowledge for the community resources ($P = 0.0090$) whereas those of developing communities showed higher aspects of characteristics for community development than their counterparts ($P = 0.0250$). However, there was no statistical difference between the two groups of subjects in the following aspects of their characteristics : knowledge of Islamic principles, knowledge of community development, human relationships, willingness in community development, acceptance of innovativeness, self-confidence, perseverance, and relationships with other local leadership.

2. The results of the comparison of the subjects' personal background, experience, and educational training, showed that an age difference was reflected in the knowledge of Islamic principles ($P = 0.0430$) and in human relationships ($P = 0.0310$). Time length of being Islamic

leaders showed a difference in the knowledge of Islamic principles ($P = 0.0010$), in local leadership ($P = 0.0010$), and willingness in community development ($P = 0.0290$). The difference in the subjects' level of general and religious education was reflected in the knowledge of Islamic principles ($P = 0.0010$, $P = 0.0000$), and also in local leadership ($P = 0.0080$, $P = 0.0010$) respectively. The subjects' non-formal education difference was reflected only in the knowledge of Islamic principles ($P = 0.0090$). The accessibility-to-information difference was reflected in the knowledge of Islamic principles ($P = 0.0150$), the knowledge of community development ($P = 0.0090$), human relationships ($P = 0.0040$), the willingness in community development ($P = 0.0020$), self-confidence ($P = 0.0030$), and perseverance ($P = 0.0240$). The subjects' contact with outside communities was reflected only in human relationships ($P = 0.0170$). However, there was no statistical difference in other aspects of the subjects' characteristics.

3. As for some guidelines for training provision, the suggestions were as follows:

3.1 Training guidelines regarding training timetables, such as pre-service, in-service, refresher training, and time length of training, were appropriately implemented in accordance with existing problems and needs. Moreover, it was generally agreed by all Islamic religious leaders that pre-service training was at a high level essential and in-service training was at a medium level of importance for them.

3.2 All the Islamic religious leaders had agreed that the most suitable and practicable locale of training ought to have been preferably at the training centers, or educational institutions in their own villages.

The locale of training being at a central point among villages was preferably at the medium level.

3.3 The training expenses allotted for training resource persons were considered at a high level as a top priority whereas other parts of expenses for educational fieldtrips and lodgings were considered at a medium level of importance.

3.4 The subjects' needs and interests in the training content and syllabus were considered at a high level of importance with the order of ranking from the most to the least : knowledge of principles, strategies and objectives for community development, knowledge and skills of being a leadership, knowledge and skills for teamwork tasks, responsibilities of mosque committee members, procedures of non-directive approach to problem-solving, knowledge of accessibility to community resources, roles and responsibilities of the people in a democratic society, Islamic religious leaders and the national security, new information concerning local job markets, laws concerning local populace, and knowledge and skills for special task force initiatives, respectively. Nevertheless, the subjects' knowledge of administration and government as well as the knowledge of making use of radio, television, newspapers and other mass media was considered at a medium level.

3.5 The instructional strategies as well as training activities as judged by all subjects were considered appropriate and being rated at a high level. These included attending lectures, role-playing, case study, brainstorming, fieldtrips and fieldwork. However, such activities as the use of handbooks for leaders, mutual exchanges of community visitation, the use of audiovisual aids, printed materials and broadcasting in training were ranked at a medium level.